

Singur acasa: PROBLEMELE ADOLESCENȚILOR AI CĂROR PĂRINȚI SUNT PLECAȚI ÎN STRĂINĂTATE

Ágota Bodor (Székely), profesor psiholog
Cristina Ambruș, profesor psiholog
Centrul Județean de Asistență Psihopedagogică Baia Mare, Maramureș
ago_sz@yahoo.com
ambruscristina@yahoo.com

Cuvinte cheie: părinți, străinătate, adolescenți, motivație școlară, anxietate, stimă de sine

INTRODUCERE

Școlile din județul Maramureș raportează un număr mare de elevi aflați în situația de a fi plasați la rude sau de a trăi singuri, pentru că părinții lor sunt în străinătate. CJAPP primește solicitări de asistență psihopedagogică în mod frecvent pentru consiliere în modul de tratare al acestor copii și pentru că nu există un material de specialitate elaborat, am considerat că o evaluare a situației concrete este iminentă. Am ales o grupă de vârstă bine definită pentru a putea aprecia câteva aspecte ale caracteristicilor dezvoltării psihologice, vârsta adolescenței propriu zise.

1. Obiectivele și metodologia cercetării cantitative

Folosind situația familială ca predictor, am dorit să urmărim schimbările ivite de-a lungul a trei dimensiuni psihologice (variabile dependente): imaginea de sine, motivația pentru performanță și anxietatea, **masurate cu ajutorul a trei scale diferite standardizate și validate**. Aceste dimensiuni ne apar a fi relevante din punct de vedere al caracteristicilor psihologice a vârstei studiate.

1.1. Ipotezele cercetării

Pe baza modelului teoretic existent, am presupus că:

1. imaginea de sine a adolescenților care trăiesc în familii întregite este mai bună decât al adolescenților ai căror părinți sunt plecați în străinătate.
2. nivelul de anxietate manifestă e mai mare în cazul adolescenților care au părinții plecați în străinătate decât în cazul celor ce trăiesc în familii întregite.
3. motivația pentru performanța școlară este mai ridicată la adolescenții ai căror părinți sunt plecați în străinătate față de colegii lor care trăiesc în familii întregite.

1.2. Eșantion și procedeu de investigare

Eșantionul cuprinde 84 de elevi adolescenți cu vârstă între 15-18 ani (clasa IX-XI) care învață în liceele și grupurile școlare din județul Maramureș. În colaborare cu ISJ, Centrul Județean de Asistență Psihopedagogică a trimis o adresă către liceele și grupurile școlare din județ, în vederea realizării unei baze de date al elevilor ai căror părinți sunt plecați în străinătate și problemele acestora. La solicitarea noastră au răspuns 65 școli din județ. Pe baza acestor rapoarte am alcătuit grupa de cercetare (G_1). Pentru a reduce cât mai mult posibil efectul variabilelor necontrolate, am selectat o grupă de elevi ai căror ambii părinți sunt plecați în străinătate cu scopul de a-și câștiga existența. Aceștia, fiind puțini la număr într-o școală, au fost adunați separat și testați în cabinetul de psihologie sau într-o sală de clasă.

Grupa de cercetare cuprinde 42 de adolescenți, din care 15 băieți și 27 fete cu o vârstă medie de 16 ani. Toți participanții provin din mediul urban, având grijă să includem și zonele unde acest fenomen apare mai pronunțat (ex. Vișeu de Sus și Sighetu-Marmației).

Grupa de control (G_2) a fost selectată din elevi care trăiesc în familii intacte. Am cerut acordul dirigintelui și al elevilor să intrăm la clase unde am administrat chestionarele, ulterior selectând cele corespunzătoare criteriului (să provină din familii intacte cu vârsta între 15 și 18 ani). Din protocoalele obținute am exclus 8 bucăți. Această grupă are o vârstă medie de 16,5 ani iar împărțirea pe sexe este proporțională cu cea din G_1 , respectiv 14 băieți și 28 de fete, raportul fiind de 1 la 2 pentru fete, ca și în cazul G_1 .

Elevii participanți la interviu au fost selectați din grupa de cercetare pe bază de voluntariat. După ce li s-au administrat chestionarele, cei doritori să răspundă la întrebări, au fost programați pentru interviu la cabinetul psihologic din școală. Ele au fost înregistrate de aceeași persoană pe bandă magnetică, durata unui interviu fiind de aproximativ 20-30 minute.

1.3. Rezultate obținute în cercetarea cantitativă și interpretarea acestora

Pentru prelucrarea statistică a datelor obținute, am folosit *testul t*. Este corespondentul *testului Z*, utilizabil în judecarea diferențelor dintre două valori medii sau proporții, în cazul în care numărul indivizilor din eșantion este prea mic. Am analizat diferența dintre cele două grupe de-a lungul variabilelor independente: părinți plecați în străinătate, gen și vârstă. De asemenea am verificat corelarea unor factor precum imaginea de sine și anxietatea.

În urma analizei datelor în acest mod, nu am obținut rezultate care să indice că ipotezele propuse se infirmă. Prin urmare, faptul că părinții unor adolescenți părăsesc căminul familial pentru un tip mai lung ca să poată asigura o viață mai bună și posibilități mai bune în viitor pentru aceștia nu înseamnă în mod necesar că îi neglijează. Se pare că, datele noastre, confirmă presupunerea lui Kulcsar (1982): „dacă copilul a fost corect educat, în jurul vârstei de 14 ani se formează preferința pentru un anumit domeniu de specialitate sau o materie de studiu, după aceasta, părinții nu sunt principalii factori determinanți ai motivației pentru performanță”.

Studiul de față poate fi considerat ca un punct de plecare pentru viitoare cercetări și programe de intervenție. Datele obținute nu sunt un argument în plus pentru teoriile existente și confirmă rezultatele obținute de studiile anterioare.

1.4. Rezultate obținute în cercetarea calitativă și interpretarea acestora

Informațiile obținute de la elevi scot în evidență cele două aspecte caracteristice perioadei de adolescență: desprinderea de părinți și căutarea identității personale.

Pe de o parte asistăm la o maturizare a personalității și dobândirea independenței și autonomiei în planuri multiple iar pe de altă parte observăm o manifestare intensă a nevoii de a se simți securizați din punct de vedere afectiv prin apropiere de părinți de familie și de a comunica permanent cu ei. Elevii intervievați dau dovadă de multă înțelegere și acceptare față de situația în care sunt, chiar dacă această stare au dobândit-o în timp.

Aspectele remarcate în urma analizei interviurilor fac referire la:

a) **nevoia de independență și maturizare** – surprinsă pe de o parte în comportamente care reflectă dobândirea autonomiei personale, cum ar fi rezolvarea unor probleme cotidiene pe cont propriu și pe de altă parte în tendințele copiilor intervievați de a supra-analiza situația de viață în care sunt, căutarea posibilităților noi și exploatarea oportunităților;

b) **acomodarea la situație** a tinerilor ai căror părinți se află la muncă în străinătate – dedusă din comunicarea foarte bună a copiilor cu persoanele aflate în imediata lor apropiere (mediu școlar, rude, prieteni de familie) și din familiarizarea cu mediul școlar și cerințele școlii în general;

c) **nevoia de integrare într-o familie**, într-un cămin familial - toți adolescenții intervievați exprimă o anumită ambivalență a trăirilor. Pe de o parte, ei declară că s-au acomodat relativ bine și ușor situației, de a-și administra singuri viața iar pe de altă parte,

afirmă explicit dorul de părinți, frustrarea cauzată de lipsa momentelor petrecute alături de mama și de tata, sentimentul „disoluției căminului”;

d) **modalitățile de menținere a relațiilor între copiii și părinții plecați** - tinerii consideră că nevoia lor de a păstra un contact viu, chiar dacă mijlocit, cu părinții, este satisfăcută de comunicarea prin telefon, internet, scrisori. Faptul că principalele evenimente religioase ale anului sunt sărbătorite împreună, le oferă posibilitatea de a evalua și reconstrui permanent relația cu părinții.

2. Concluzii și implicații finale

Ca și concluzie, putem spune că adolescenții care, dintr-un motiv sau altul își continuă studiile acasă, în țară, în timp ce părinții sunt plecați în străinătate să câștige existența familiei, nu au probleme majore diferite față de adolescenții care trăiesc în familii biparentale (împreună cu părinții). Adică, prezența fizică a părinților, la această vârstă nu mai este absolut necesară în echilibrul psihologic al adolescentului. Totuși, din relatările lor, ne dăm seama că lipsa părinților de acasă, pe un timp îndelungat provoacă sentimentul de lipsă și singurătate. De ce depinde această situație provocată, cât de puternică sau amplă este, sau ce consecințe poate avea asupra comportamentului individului, sunt întrebări pentru o cercetare viitoare.

Explicația că adolescenții nu au probleme majore s-ar putea datora și caracteristicii segmentului de vârstă studiat: nevoia de detașare de familie și afilierea la grupul de vârstă, nevoia de dobândire a independenței și a autonomiei personale.

Totuși, problemele semnalate de profesori există. Pentru studierea acestui fenomen, ar fi indicat coborârea limitei de vârstă la un nivel unde legătura emoțională dintre copil și părinți este una mai strânsă și, este posibil ca și efectele despărțirii să fie mai evidente.

La categoria de vârstă studiată în această cercetare, ar fi interesant de observat particularitățile relației cu cei doi părinți separat, mamă și tată. Alte cercetări ne arată că relația cu mama e mai strânsă și din punct de vedere emoțional mai încărcată. Din această perspectivă, ar fi interesat de studiat cum se manifestă acest lucru la acești copii, atunci când nu-și văd mama luni întregi, și ce modificări ale relației se produc pe termen lung?

De asemenea, o altă direcție de cercetare ar fi studierea măsurii în care grupul de vârstă influențează individul adolescent sau domeniile de influență ale grupului de vârstă.

Rezultatele cercetării pot fi incluse în strategiile de consiliere a adolescenților, mai cu seamă a celor care se confruntă cu sentimentul de singurătate și instabilitate emoțională generate de lipsa părinților.